

ლაშა ზარგინავა

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Lasha Zarginava

Batumi Shota Rustaveli State University

e-mail: lashazargi@gmail.com

კონფლიქტების გაშუქება და მედიის როლი

Conflict Coverage and the Role of the Media

აბსტრაქტი

კონფლიქტების გაშუქება, ქართულ მედიაში ის საკითხია, რომელზეც წლებია ისმის კრიტიკული მოსაზრებები და შესაბამისი რეკომენდაციებიც. ექსპერტების მხრიდან, თუმცა, ფაქტია, რომ დღეს არსებულ ირეალობა, არ იძლევა იმის თქმის საშუალებას, რომ ამ კუთხით პოზიტიური ცვლილებები შეიმჩნევა.

ხშირ შემთხვევაში, იშვიათი გამონაკლისების გარდა, ქართული მედია აშუქებს მოვლენით ამბებს, რომელიც არ იძლევა სრულ სურათს კონფლიქტურ რეგიონებთან დაკავშირებით.

აუდიტორიას არ აქვს სრულფასოვანი და სიღრმისეული ინფორმაცია, რა ხდება ოკუპირებულ რეგიონებში, როგორია ამ რეგიონებთან დაკავშირებით სახელმწიფო ან საერთაშორისო ორგანიზაციების მიდგომები.

პრობლემის ერთ-ერთ მიზეზად სახელდება ის, რომ უმაღლეს სასწავლებლებში, იშვიათი გამონაკლისების გარდა, არ ხდება მისი, როგორც ძირითადი საგნის სწავლება. შესაბამისად, ჟურნალისტებს არ აქვთ შესაბამისი თეორიული განათლება და ეთიკური გაშუქების თვალსაზრისით.

მშვიდობის და კონფლიქტების კვლევა/სწავლებამ სისტემური სახის მიღება მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრიდან დაიწყო. მაგალითისთვის, 1957 წელს მიჩიგანის უნივერსიტეტში შეიქმნა ჟურნალი კონფლიქტის მოგვარების შესახებ (Journal of Conflict Resolution), სულ რაღაც ორ წელში დაფუძნდა კონფლიქტების კვლევის ცენტრი (Center for Research of Conflict). ასევე 1959 წელს შეიქმნა ოსლოს მშვიდობის კვლევების ინსტიტუტი (Peace Research Institute Oslo) და 1964 წელს – ჟურნალი მშვიდობის კვლევების (Journal of Peace Research) შესახებ. სწორედ ამ პერიოდშივე

დაიწერა სტატია მშვიდობის „პოზიტიური“ და „ნეგატიური“ იდეის არსებობის შესახებ იოჰან გალტუნგის მიერ და ერთ-ერთი პირველი სტატია მშვიდობის კვლევის მშვიდობის და კონფლიქტების სწავლება: საბაზისო სახელმძღვანელო აკადემიურობისა და ინტერდისციპლინურობის შესახებ ჰერმან შმიტის მიერ. მიუხედავად იმისა, რომ მშვიდობის და კონფლიქტების სისტემურად კვლევა მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრიდან გააქტიურდა, ერთ-ერთი პირველი საბაკალავრო მოდული მშვიდობისა და კონფლიქტების სწავლების მიმართულებით ჯერ კიდევ 1948 წელს, აშშ-ში, მანჩესტერის უნივერსიტეტში შეიქმნა.

კონფლიქტების ანალიზისა და მშვიდობის კვლევების აკადემიური დისციპლინა თანდათანობით ვითარდება საქართველოში, შესაბამისად, ძალიან მნიშვნელოვანია ამ პროცესში, სწორად შეფასდეს მედიის როლი კონფლიქტების გაშუქებაში და ფეხი ავუწყოთ, მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნების განათლების სისტემას.

ამ პროცესში, ასევე მნიშვნელოვანია განვსაზღვროთ, სწავლების მიზნობრიობა, კერძოდ, კვლევის ან სწავლების პროცესი რა მიზანს ემსახურება, რა კონკრეტული პრობლემის კრიტიკულად ანალიზსა და გადაჭრას ისახავს მიზნად. რა შედეგი შეიძლება მივიღოთ პროფესიული ზრდის მიმართულებით.

საკვანძო სიტყვები: საინფორმაციო ომი; კონფლიქტები; საქართველო; რუსეთი; გავლენა; მედია;

ABSTRACT

The coverage of conflicts in the Georgian media is an issue on which critical opinions and appropriate recommendations have been heard from experts for years, however, the fact is that the current situation is thought-provoking.

In many cases, apart from rare exceptions, the Georgian media covers events that do not provide a complete picture regarding the conflict regions.

The audience does not have full and whole information about what is happening in the occupied regions, what is the attitude of the state or international organizations in relation to these regions.

One of the reasons of the problem is that it is not taught as a main subject in higher education institutions, except for rare cases. Consequently, journalists do not have appropriate theoretical and ethical education in case of reporting it.

Researching/teaching of peace and conflicts began a systematic form in the second half of the twentieth century. For example, in 1957, the Journal of Conflict Resolution was established at the University of Michigan, and the Center for Research of Conflict was founded in just two years. Also in 1959, the Oslo Peace Research Institute was established, and in 1964 - the Journal of Peace Research. It was during this period that an article on the existence of "positive" and "negative" ideas of peace was written by Johann Galtung, and one of the first articles in peace research, Teaching Peace and Conflict: A Basic Guide to Academics and Interdisciplinarity by Hermann Schmitt. Although the systematic study of peace and conflicts has been active since the second half of the twentieth century, one of the first undergraduate modules in the direction of teaching peace and conflicts was created in 1948, in the United States, at the University of Manchester.

The academic discipline of conflict analysis and peace studies is gradually developing in Georgia, therefore, it is very important in this process to correctly assess the role of the media in conflict coverage and to follow the education system of the developed countries of the world.

In this process, it is also important to determine the purpose of teaching, in particular, what purpose the research or teaching process serves, what specific problem it aims to critically analyze and solve. What results can be received in the direction of professional growth.

Keywords: information warfare, Conflict, Georgia, Russia, influence, Mass media;

რუსეთის ხელისუფლების ერთ-ერთი მთავარი და ეფექტიანი იარაღი, რომლითაც ის სხვადასხვა ქვეყანაში საკუთარი ინტერესების გატარებას ცდილობს, პროპაგანდა და საინფორმაციო ომია. რუსეთის ფედერაციის განსაკუთრებული სამიზნე ამ მხრივ, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკები აღმოჩნდა, სადაც ის გავლენების შენარჩუნებას ცდილობს.

რუსეთი, პოსტსაბჭოთა სივრცის ქვეყნებსა და სეპარატისტულ რეგიონებში, კონფლიქტების პროვოცირების სხვადასხვა მეთოდს იყენებს, მათ შორის საინფორმაციო ომს. დღევანდელ რეალობაში ომის წარმოების კონცეფცია თვისებრივად შეცვლილია. ინფორმაციულ ეპოქაში ძალიან მნიშვნელოვანია ფლობდე ინფორმაციას სამიზნე აუდიტორიის განწყობებისა და დამოკიდებულებების შესახებ.

თანამედროვე მსოფლიოში ერთი სახელმწიფოს მიერ მეორე სახელმწიფოს მოსახლეობის მართვა და მანიპულირება ინფორმაციული ომის მეშვეობით ხორციელდება, რომლის მიზანიც რწმენისა და ღირებულებით სისტემაზე გავლენის მოხდენაა.

მტრულად განწყობილი რუსეთის მხრიდან, ჰიბრიდული ომი საქართველოსთვის, სხვა არაერთ პრობლემასთან ერთად, უმნიშვნელოვანეს პრობლემას წარმოადგენს და შეიძლება ითქვას, რომ მისგან სოციალურ-პოლიტიკური სივრცე სრულიად დაუცველია.

განსაკუთრებით სავალალოა მდგომარეობა, საქართველოს ოკუპირებულ რეგიონებში, სადაც რუსეთი სულ უფრო ეფექტიანად იყენებს პროპაგანდას, როგორც იარაღს. მანიპულაციური მიზნების მისაღწევად კრემლის მიერ პროპაგანდის გამოყენება არ არის ახალი მოვლენა, თუმცა, მისი ხარისხი და მასშტაბები ბოლო წლების გამავლობაში განსაკუთრებულად თვალშისაცემია.

რუსეთი, მის მიერ ოკუპირებულ ტერიტორიებზე, როგორც დანარჩენ სამიზნე ქვეყნებში, აქტიურ ანტიდასავლურ კამპანიას აწარმოებს და ამას აკეთებს, ყოველგვარი შელამაზების გარეშე, პირდაპირი აგიტაცია-პროპაგანდის ფორმით. იყენებს, ძველ და ახალ მეთოდებს, იშველიებს რელიგიურ, ტრადიციასთან დაკავშირებულ ნარატივებსა, ეკონომიკურ ფაქტორებს და სხვა. შესაბამისად, რუსული პროპაგანდა დღითიდღე უფრო აქტუალური და რთულად გადასაჭრელი პრობლემა ხდება, მთელი მსოფლიოსთვის.

ცივილური სამყარო, დიდი ხანია შეთანხმდა, რომ პუტინის რეჟიმის საინფორმაციო ომი დემოკრატიული ღირებულებებისა და ზოგადად დემოკრატიის წინააღმდეგაა მიმართული. ამ მოცემულობაში, აღნიშნული საკითხი, განსაკუთრებით მწვავედ დგას საქართველოში, პოსტსაბჭოთა სივრცის დანარჩენი ნაწილის მსგავსად. თუმცა, რუსული პროპაგანდისა და საინფორმაციო ომის პრობლემა, დიდი ხანია გასცდა პოსტსაბჭოთა სივრცეს და ევროპისა და აშშ-ს უსაფრთხოების საკითხების ყოველწლიურ ანგარიშებში, მიჩნეულია, როგორც მწვავე პრობლემა.

აღნიშნული გამოწვევების ფონზე, საინტერესოა, რას აკეთებს საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახური და ზოგადად ქვეყანა ამ ყველაფრის შესაჩერებლად. სუს-ის 2021 წლის ანგარიშში ნათქვამია, რომ საანგარიშო პერიოდში სახელმწიფო უსაფრთხოებისთვის მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენდა

ცალკეული ქვეყნებისა და მათი სპეციალური სამსახურების მხრიდან საქართველოს წინააღმდეგ მიმართული „ჰიბრიდული საფრთხეები“.

„აღნიშნული აქტორები, საკუთარი გეოპოლიტიკური თუ ეკონომიკური მიზნების მისაღწევად, განაგრძობდნენ ე.წ. რბილი ძალის, ფარული ოპერაციების და ე.წ. საინფორმაციო ომის ინსტრუმენტების კოორდინირებულ და ხშირ შემთხვევაში, ერთობლივ გამოყენებას“, -ნათქვამია სუს-ის 2021 წლის ანგარიშში.

სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის ანგარიშში ნათქვამია, რომ დეზინფორმაციამ და პროპაგანდამ 2021 წელს კიდევ უფრო მასშტაბური გამოწვევის სახე მიიღო, ისევე როგორც ცალკეული ქვეყნების მიერ წარმოებულმა საინფორმაციო ომმა. ამავე ანგარიშის მიხედვით, დეზინფორმაციასა და პროპაგანდასთან დაკავშირებული საკითხები რიგ შემთხვევაში, მსოფლიო დონეზე, სახელმწიფოთაშორისი ურთიერთობების დღის წესრიგსაც განსაზღვრავდა.

სუს-ი თავის ანგარიშში ამბობს, რომ ცალკეულმა აქტორებმა კიდევ უფრო დახვეწეს საინფორმაციო ოპერაციებისა და ფსიქოლოგიური ზეგავლენის ტექნოლოგიები. დეზინფორმაციის გავრცელების მიმართულებით, ტრადიციულ მედიასაშუალებებთან ერთად, უცხო ქვეყნების სპეციალური სამსახურების მიერ სულ უფრო აქტიურად გამოიყენებოდა სოციალური ქსელები და ცალკეული მობილური აპლიკაციები.

2021 წელს აღნიშნული დეზინფორმაციული კამპანიების მთავარ სამიზნეს კვლავ ქვეყნის საგარეო პოლიტიკური კურსი და ევროატლანტიკურ სივრცეში ინტეგრაციის საკითხი წარმოადგენდა. ყალბი ამბებისა და გამოგონილი ისტორიების გავრცელებით, მიმდინარეობდა საქართველოს მოსახლეობაში ქვეყნის სტრატეგიული პარტნიორებისა და მოკავშირეების დისკრედიტების მცდელობები.

ახალი კორონავირუსის პანდემიის პირობებში, 2021 წელს კვლავ აქტუალური იყო მოსახლეობის ჯანმრთელობის საკითხებით მანიპულირება, რომელსაც აქტიურად აწარმოებდნენ ცალკეული სახელმწიფოები და მათი გავლენის ქვეშ მყოფი პირები.

სუს-ის ანგარიშში არაფერია ნათქვამი, რა გააკეთა სახელმწიფომ ამის წინააღმდეგ და რა ზომები გატარდა, ქვეყნის ტერიტორიაზე დეზინფორმაციის გავრცელების აღსაკვეთად. ამასთან, არ არის დასახელებული ის „ცალკეული სახელმწიფოები“,

რომელიც მსგავსი მეთოდებით ცდილობს მოსახლეობაზე მანიპულირებასა და დანაშაულებრივი ქმედებების განხორციელებას, ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიაზე.

სუს-ის ანგარიშში ბუნდოვნადაა მინიშნებული, რომ საანგარიშო წლის განმავლობაში სამსახურის მიერ მუდმივ რეჟიმში ხორციელდებოდა ე.წ. საინფორმაციო ომის ფარგლებში მიმდინარე პროცესების მონიტორინგი, აღნიშნულ კამპანიებში ჩართული პირებისა და ორგანიზაციების, ასევე, მათი დაფინანსების წყაროების გამოვლენა, სხვადასხვა აქტორებს შორის ურთიერთკავშირისა და გამოყენებული მეთოდების დადგენა, მოსალოდნელი რისკების შეფასება და კანონმდებლობით გათვალისწინებული ღონისძიებების გატარება.

„საქართველოს ტერიტორიაზე სამსახური ოპერატიულ რეჟიმში აკონტროლებდა იმ სუბიექტებს, რომლებიც მსგავს დეზინფორმაციულ და პროპაგანდისტულ აქტივობებს უწყობდნენ ხელს.

აღნიშნული საკითხის რთულად პროგნოზირებადი და მრავალმხრივი საფრთხის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ეროვნულ დონეზე მიმდინარეობდა აქტიური უწყებათაშორისი კოორდინაცია და აღნიშნული საფრთხეების სხვადასხვა გამოხატულების თაობაზე ინფორმაციის გაზიარება“, -გვითხულობთ სუს-ის ანგარიშში.

დეზინფორმაცია და რუსული პროპაგანდის წინააღმდეგ ბრძოლა, ნომერ პირველ პრობლემა უნდა იყოს უსაფრთხოების მიმართულებით, -ასე ფიქრობენ ექსპერტები.

კონფლიქტების გააზრებისა და მისი შედეგების გაანალიზების კუთხით, მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება მედიას. თემების სიღრმისეული გაშუქებისას, მედია ასევე გვეხმარება, მოვახდინოთ სტუაციური ანალიზი და შედარებები, თუ რა ფორმით ტრანსფორმირდება კონფლიქტები და კონფლიქტებით გამოწვეული შედეგები.

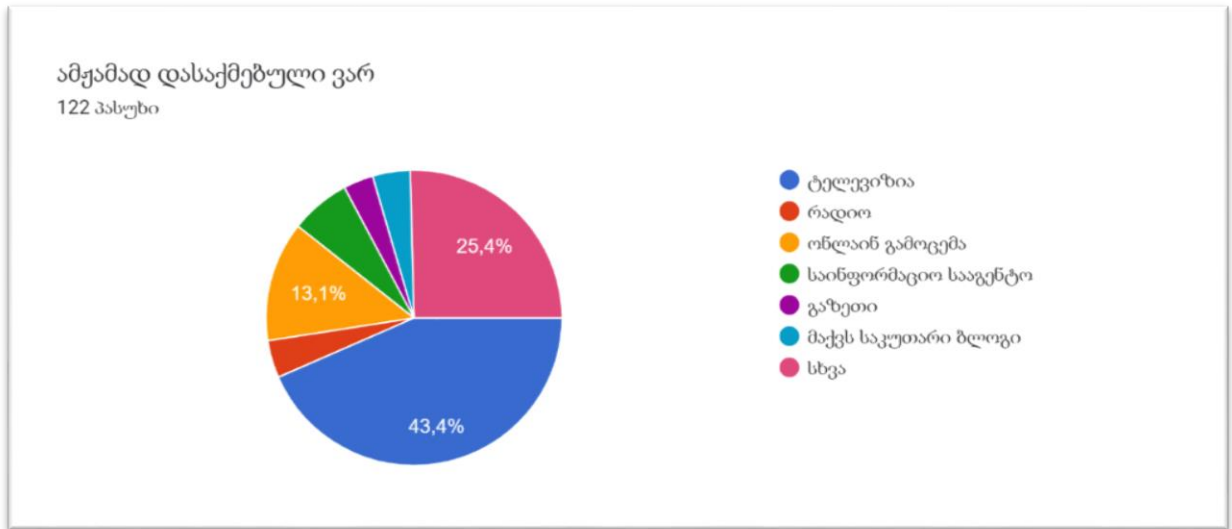
მედიის პასუხისმგებლობის ნაწილია, მნიშვნელოვანი როლი ითმამოს კონფლიქტების მშვიდობიანი მოგვარებისა და კონფლიქტის შედეგების შემსუბუქებაში.

სადისერტაციო თემაზე მუშაობისას, ჩვენ დავინტერესდით, რამდენად შეცვალა მედიამ მიდგომები სეპარატისტული რეგიონების ამბების გაშუქებასთან დაკავშირებით და რამდენად არის მათი ინტერესის საგანი, დევნილთა საკითხები.

რაოდენობრივ კვლევაში, რომელიც სპეციალურად ჩატარდა სტატიის მომზადების პერიოდში, 122-მა აქტიურმა ჟურნალისტმა და მედიაში დასაქმებულმა ადამიანმა მიიღო მონაწილეობა. გამოკითხვაში მონაწილე ადამიანები წარმოადგენენ

პირებს, რომლებიც ან ქმნიან მედია პროდუქტს ან განსაზღვრავენ სარედაქციო პოლიტიკას.

დიაგრამა #1

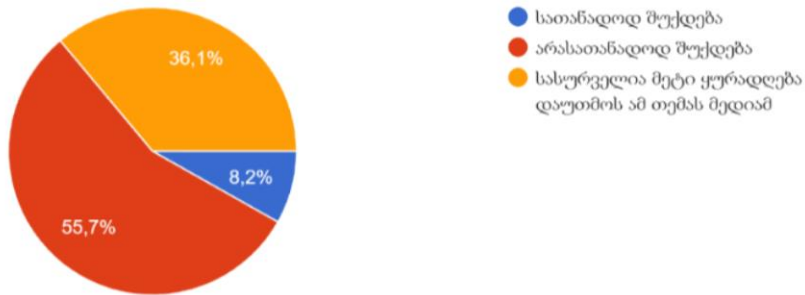

გამოკითხვის შედეგებმა აჩვენა, რომ სეპარატისტული ტერიტორიები და დევნილთა საკითხები არ არის მედიის პრიორიტეტი. კვლევის კითხვარი შედგენილი იყო 22 კითხვისგან და ითხოვდა პასუხებს ისეთ საკითხებზე, რომელიც სრულ და მკაფიო წარმოდგენას შეგვიქმნიდა ისეთ საკითხებზე, როგორცაა მედიის ინტერესი ოკუპირებულ ტერიტორიებისა და დევნილთა საკითხების გაშუქებასთან დაკავშირებით.

კითხვაზე, სათანადოდ შუქდება თუ არა საქართველოს შეიარაღებულ კონფლიქტებთან დაკავშირებული თემები ქართულ მედიაში? მხოლოდ 8.2% მიიჩნევს, რომ კონფლიქტებთან დაკავშირებული თემები ქართულ მედიაში სათანადოდ შუქდება. გამოკითხვაში მონაწილეთა სრული უმრავლესობა 55.7% მიიჩნევს, რომ კონფლიქტებთან დაკავშირებული თემები ქართულ მედიაში არასთანადოდ შუქდება, ხოლო 36.1% მიიჩნევს, რომ სასურველია მეტი ყურადღება დაუთმოს ამ თემას მედიაში.

დიაგრამა #2

თქვენი დაკვირვებით, სათანადოდ შუქდება თუ არა საქართველოს შეიარაღებულ კონფლიქტებთან დაკავშირებული თემები ქართულ მედიაში?
122 პასუხი

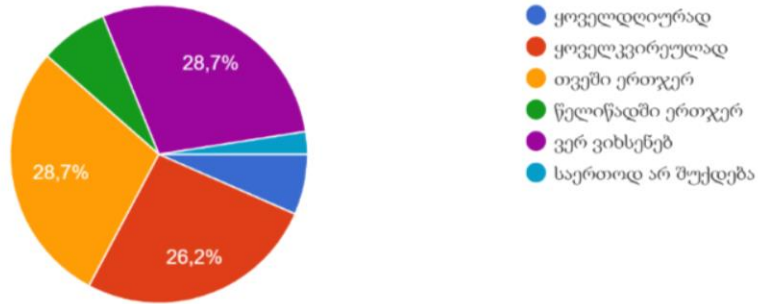

გამოკითხვაში მონაწილე მედიამუშაკების მხოლოდ 5.7% თვლის, რომ მედიაში, სათანადოდ შუქდება ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული თემები. მათი 34.4% პროცენტი თვლის, რომ მეტი ყურადღება უნდა დაუთმოს ამ თემას მედია, ხოლო 59.8% დარწმუნებულია, რომ მედია არასათანადოდა აშუქებს, ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებულ თემებს.

კვლევაში მონაწილე რესპონდენტებს, ასევე ვკითხეთ, რამდენად ხშირად აშუქებენ ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებულ თემებს მათი მედიასაშუალებები. გამოკითხვის შედეგებმა აჩვენა, რომ თემას ყოველდღიურად მხოლოდ 6.6% მედიასაშუალება აშუქებს. 28.7% ვერ იხსენებს, როდის გაშუქდა მის მედიასაშუალებაში, ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული თემები, ხოლო 2.5% გვპასუხობს, რომ ეს თემა მის მედიასაშუალებაში საერთოდ არ შუქდება. გამოკითხულთა 28.7% ამბობს, რომ თემა მის მედიასაშუალებაში თვეში ერთჯერ შუქდება, ყოველკვირეულად აშუქებს 26.2%, ხოლო 7.4.% გვპასუხობს, რომ ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული თემები მის მედია საშუალებაში წელიწადში ერთჯერ შუქდება.

დიაგრამა#3

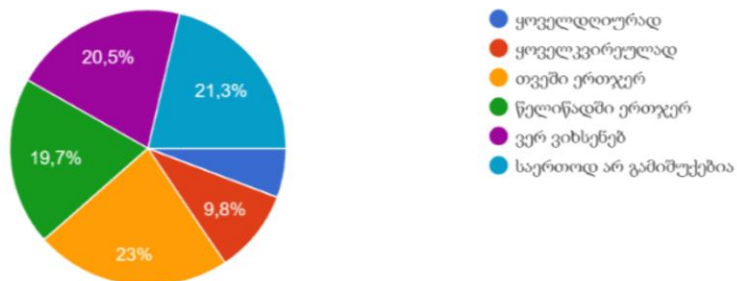
რამდენად ხშირად შუქდება თქვენს მედიაში საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული თემები?
122 პასუხი

ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული თემების გაშუქებასთან დაკავშირებით, ჟურნალისტების ინდივიდუალური პასუხები, განსხვავებული არ არის იმ შედეგისგან, რომელიც მთლიანობაში მედიასაშუალებების თემისადმი დამოკიდებულებას ასახავს. ჟურნალისტების უმრავლესობა 21.3% კითხვას პასუხობს, რომ მათ საერთოდ არ გაუშუქებიათ ეს თემა. 23% აშუქებს თვეში ერთჯერ, 19.7% წელიწადში ერთჯერ, ხოლო 20.5% ვერ იხსენებს, როდის გააშუქა ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული თემატიკა. გამოკითხვაში მონაწილეთა 9.8% აშუქებს თემას ყოველკვირეულად და მხოლოდ 5.7% ყოველდღიურად.

დიაგრამა #4

რამდენად ხშირად აშუქებთ პირადად თქვენ საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებულ თემებს?
122 პასუხი

რაოდენობრივმა კვლევამ აჩვენა, რომ მედიისთვის პრიორიტეტული არ არის შეიარაღებულ კონფლიქტებთან დაკავშირებული თემები. ჟურნალისტებისა და მედიაში დასაქმებულების გამოკითხვის შედეგად გამოვლენილი შედეგებით, 36.1%

ვერ იხსენებს, როდის გაშუქდა მათ მედიაში ეს საკითხი. 26.2% პასუხების მიხედვით თემის გაშუქება ხდება თვეში ერთჯერ, 21.3% პასუხის მიხედვით ყოველკვირეულად, 6.6%-ს პასუხის მიხედვით წელიწადში ერთჯერ, 1.6% გვპასუხობს, რომ საერთოდ არ შუქდება და მხოლოდ 8.2%-მა გვიპასუხა, რომ მათ მედიასაშუალებებში, კონფლიქტებთან დაკავშირებული თემები ყოველდღიურად შუქდება.

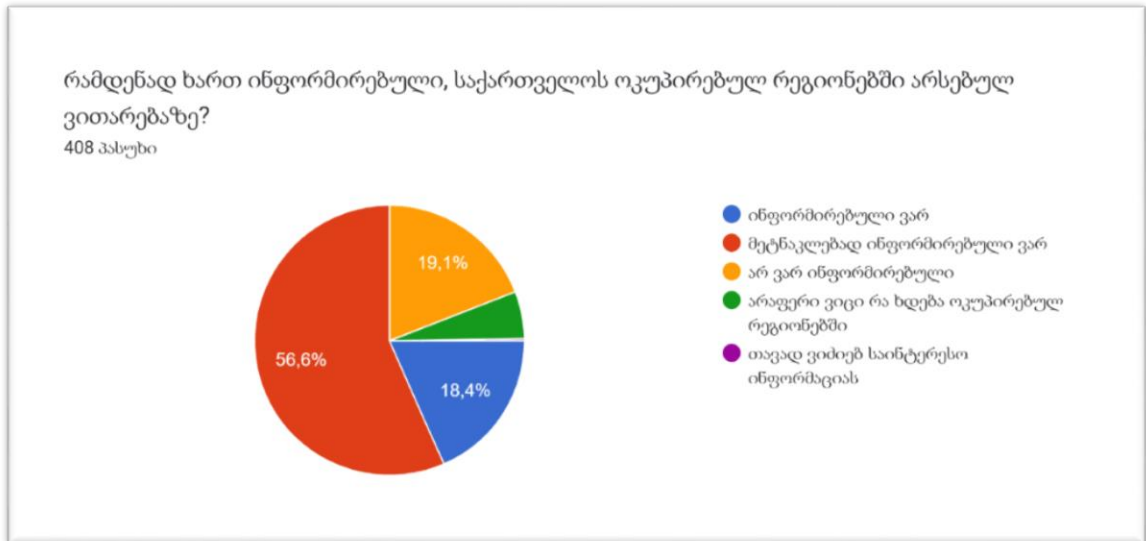
ის, რომ საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებით, ქართულ საზოგადოებაში ინფორმაციული ვაკუუმი, მოწმობს კიდევ ერთი რაოდენობრივი კვლევა, რომელიც 2022 წლის 15 ოქტომბრიდან 15 ნოემბრის პერიოდში ინტერნეტის გამოყენებით ჩავატარეთ. სხვა აქტუალურ საკითხებთან ერთად გამოკითხვაში მონაწილე 420 ადამიანიდან, ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა 408 მათგანმა მოისურვა. გამოკითხვა ანონიმური იყო და მასში მონაწილე რესპონდენტებს საშუალება ჰქონდათ საკუთარი პოზიცია 5 სავარაუდო პასუხიდან დაეფიქსირებინათ. გამოკითხვამ მოიცვა ქართული საზოგადოების სხვადასხვა სეგმენტი.

ჩვენს კითხვაზე, რამდენად ხართ ინფორმირებული, საქართველოს ოკუპირებულ რეგიონებში არსებულ ვითარებაზე? გამოკითხულთა მხოლოდ 18.4%-მა გაგვცა დადებითი პასუხი. გამოკითხულთა 56.6% მეტნაკლებადაა ინფორმირებული, ხოლო 19.1% არაა სეპარატისტულ რეგიონებთან დაკავშირებით ინფორმირებული. მცირე, მაგრამ დამაფიქრებელია გამოკითხულთა 5.6%-ის პოზიცია, მათ საერთოდ არაფერი იციან, თუ რა ხდება ოკუპირებულ ტერიტორიებზე. გამოკითხული 408 პირიდან, მხოლოდ ერთმა აღნიშნა, რომ თავად ცდილობს, მოიძიოს ამ კუთხით ინფორმაცია.

იგივე შეკითხვა, რაოდენობრივი კვლევის მეთოდების გამოყენებით, ჩვენს რესპონდენტებს 2021 წლის 15 ივნისიდან 15 ივლისამდე პერიოდშიც დავუსვით. კვლევის განმეორება განპირობებულია, უკრაინაში ომის დაწყების ფონზე, საქართველოს კონფლიქტების საკითხის გააქტიურებით. მიუხედავად იმისა, რომ პოლიტიკური პარტიები საკითხთან დაკავშირებით საჯარო სივრცეებში მუდმივად აპელირებენ, საზოგადოების დამოკიდებულება ამ ერთი წლის განმავლობაში, დიდად არ შეცვლილა.

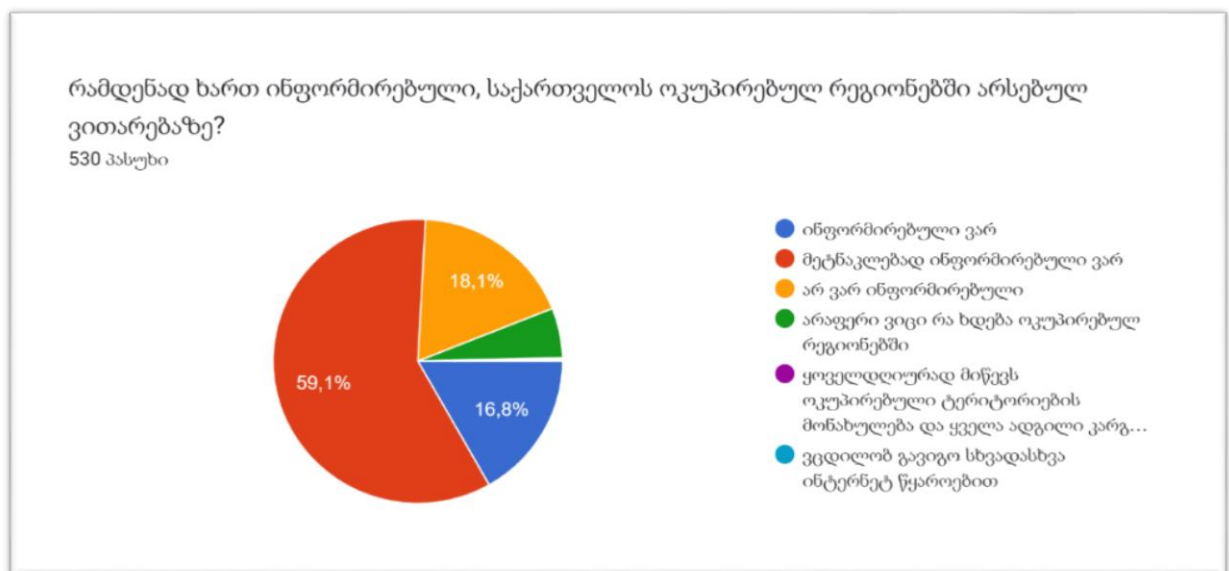
2022 წლის კვლევის შედეგების შემდეგ, გთავაზობთ 2021 წლის გამოკითხვის შედეგებს, რომელიც ოკუპირებულ ტერიტორიაზე არსებული ვითარებისადმი საზოგადოების ინტერესს გამოხატავს.

დიაგრამა #5

გამოკითხვის შედეგები ცხადყოფს, რომ უკრაინის ომის პარალელურად, საზოგადოების ინტერესი, შესაბამისად ინფორმირების დონე, ოკუპირებულ ტერიტორიებზე არსებულ ვითარებასთან დაკავშირებით 1.6% გაიზარდა. 2.5% იკვლევს ამ ადამიანების რიცხვს, ვინც მეტნაკლებადაა ინფორმირებული, ფაქტობრივად იგივე დარჩა და მხოლოდ 0.1% შემცირდა საზოგადოების იმ ნაწილის რიცხვი, ვინც საერთოდ არაფერი იცის, თუ რა ხდება ოკუპირებულ ტერიტორიებზე. 1% არის გაზრდილი იმ ადამიანთა რიცხვი, ვინც აფიქსირებს, რომ არ არის ინფორმირებული ამ კუთხით. დანარჩენ კითხვებზე ერთი წლის წინ ჩატარებული გამოკითხვის იდენტური პასუხები დაფიქსირდა(იხ. დიაგრამა #7).

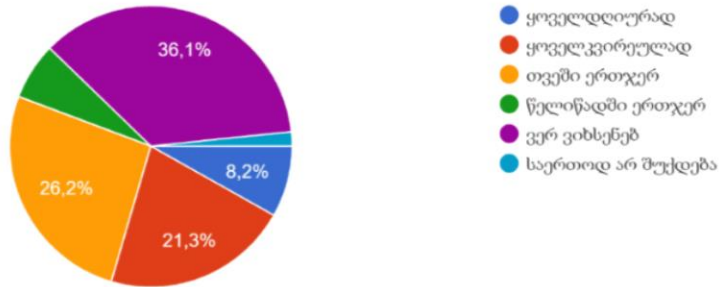
დიაგრამა #6

დიაგრამა #7

რამდენად ხშირად შუქდება თქვენს მედიაში საქართველოს შეიარაღებულ კონფლიქტებთან დაკავშირებული თემები?

122 პასუხი

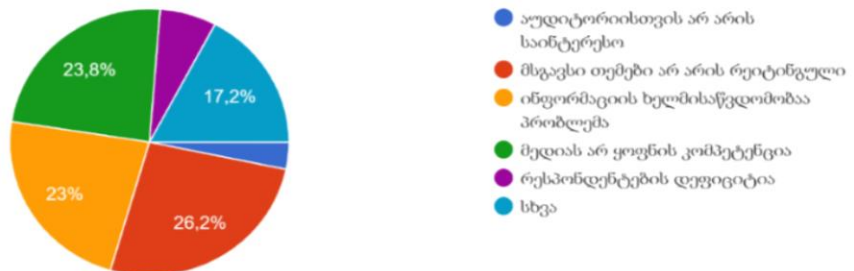

კვლევის ერთ-ერთი კითხვა ეხებოდა იმას, თუ რით არის გამოწვეული ქართულ მედიაში, საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული თემების სიმწირე. გამოკითხულთა უმრავლესობა 26.2% პასუხობს, რომ მსგავსი თემები არ არის რეიტინგული და ეს იწვევს მედიის მიერ დაბალ ინტერესს. 23.8% თვლის რომ მედიას არ ჰყოფნის კომპეტენცია, მსგავსი თემების მოსამზადებლად, 23% თემასთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას მიიჩნევს პრობლემად, 3.3% კი, თვლის, რომ ეს თემა არ არის საინტერესო აუდიტორიისთვის. რესპონდენტთა დეფიციტს მიიჩნევს მიზეზად 6.6%, მედიაში ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული თემების სიმწირეს სხვა პრობლემებით ხსნის 17.2%. თუმცა რა იგულისხმება „სხვა პრობლემებში“ ისინი არ აკონკრეტებენ.

დიაგრამა #8

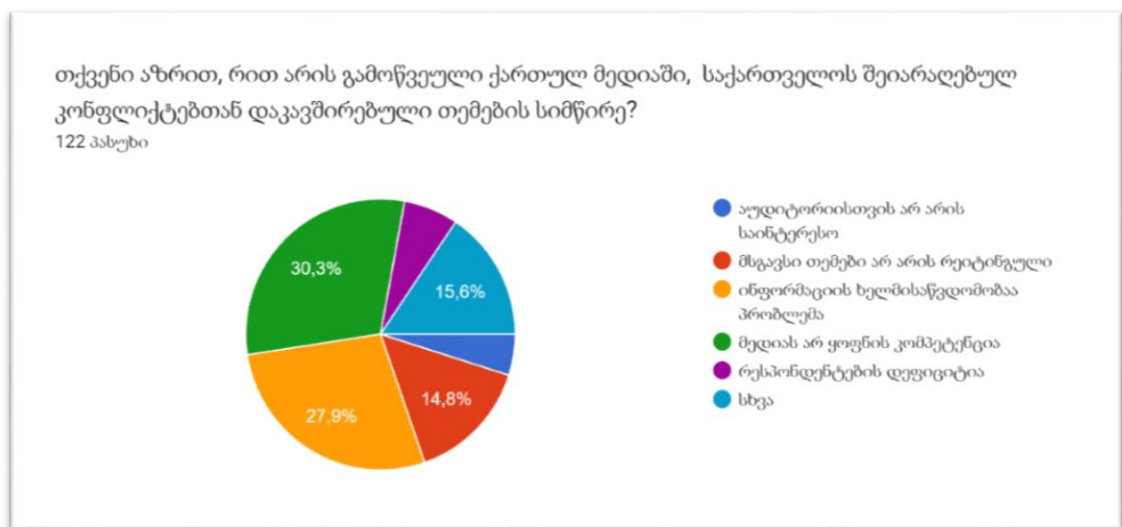
თქვენი აზრით, რით არის გამოწვეული ქართულ მედიაში, საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული თემების სიმწირე?

122 პასუხი

დიდად განსხვავებული სურათი არ იკვეთება, როდესაც საქმე ეხება შეიარაღებულ კონფლიქტებთან დაკავშირებული თემების სიმწირეს ქართულ მედიაში. გამოკითხვაში მონაწილეთა 30.3% თვლის, რომ ეს გამოწვეულია კომპეტენციის ნაკლებობით, 27.9% მიზეზად ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას მიიჩნევს, 14.8% თვლის, რომ ეს თემის არარეიტინგულობითაა განპირობებული, მხოლოდ 4.9% მიიჩნევს, რომ ეს თემა აუდიტორიისთვის არ არის საინტერესო, 6.6% კი, პრობლემას რესპონდენტების დეფიციტში ხედავს. მედიაში, საქართველოს შეიარაღებულ კონფლიქტებთან დაკავშირებული თემების სიმწირეს სხვა მიზეზებით ხსნის გამოკითხულთა 15.6%, თუმცა რას მოაიაზრებენ „სხვა მიზეზებში“, არ აკონკრეტებენ.

დიაგრამა #9

კონფლიქტებისა და ოკუპირებულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული თემების სიმწირეს, მკვლევარი გიორგი შაიშმელაშვილი დადებით კონტექსტში უყურებს. ამბობს, რომ ეს

„ბოლო პერიოდში ჩვენ ვხედავთ, რომ ამ საკითხმა ტოპ-თემებიდან ჩამოიწია, არამარტო მედიაში და პოლიტიკური პარტიების საარცევნო პროგრამებიდან. ამას ვხედავთ იგივე სოციოლოგიურ გამოკითხვებში, სადაც წინა პერიოდში კონფლიქტები და ოკუპირებული ტერიტორიები მოწინავე პოზიციაზე დომინირებდა, ახლა კი მეორე და უფრო დაბალ პოზიციებზე ფიქსირდება.

არის თუ არა ეს ხელისშემშლელი კონფლიქტების დარეგულირებისთვის? პარადოქსულ რამეს ვიტყვი, რომ არ არის. მსგავსი კონფლიქტები მშვიდობიანი დარეგულირებით დიდხანს გრძელდება და ვთვლი, რომ რაც უფრო ნაკლები საზოგადოებრივი წნეხი იქნება ამ თემაზე პოლიტიკოსებზე, ეს აძლევს მეტ მოქნილობას პოლიტიკოსებს, რომ აწარმოონ გრძელვადიანი გააზრებული პოლიტიკა.

ის რაც ხშირად საზოგადოებრივი დაკვეთა გვგონია, შეიძლება გახდეს მედიამანიპულაციების მიზეზი“.

მკვლევარი იხსენებს „ნაციონალური მოძრაობის“ ხელისუფლებაში ყოფნის პერიოდს, როდესაც მედია ხშირად იყენებდა მანიპულაციების მეთოდს, პოლიტიკოსების დახმარებით და მუდმივი რეტრამვატიზაცია ხდებოდა, იგივე დევნილების თემით. გიორგი შაიშმელაშვილი თვლის, რომ „ნაციონალიზმის კარტის გათამაშება“ ყველა ქვეყანაში სახიფათოა, მითუმეტეს ისეთ მოწყვლად ქვეყანაში, როგორც საქართველოა.

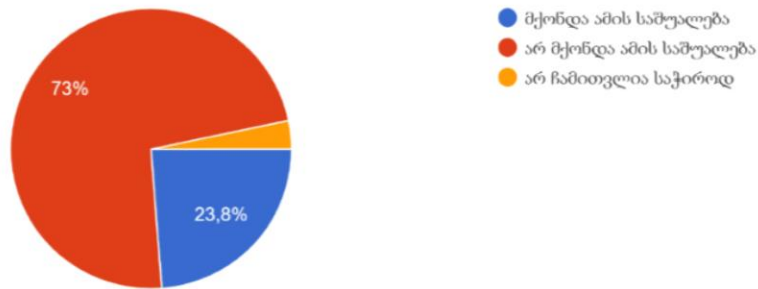
საომარი მოქმედებების დროს სანდო და გადამოწმებული ინფორმაციის გავრცელების გარდა, მედიას, როგორც მთავარ მედიატორს, მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება, კონფლიქტის შემდგომი პერიოდის ობიექტური გაშუქებისა და ნდობის აღდგენის მიმართულებით.

გამომდინარე იქიდან, რომ სამხრეთ კავკასიაში რეგიონული და გეოპოლიტიკური თვალსაზრისით მუდმივად ცვალებადი და სულ უფრო მეტად დაძაბული ვითარებაა, რაც ცხადად გამოჩნდა ცოტა ხნის წინ, მთიან ყარაბაღში საომარი მოქმედებების განახლების შემთხვევაშიც, კონფლიქტის ტრანსფორმაციის კუთხით მუშაობა ძალიან გართულებულია. ასეთი ვითარება კონფლიქტის მხარეებს შორის არსებული დიალოგის შესაძლებლობებს ზღუდავს და მხარეებს შორის მეტ გაუცხოებას წარმოშობს. ხშირად, ამ გაუცხოებას თან ახლავს ინფორმაციის ნაკლებობა, რაც პროპაგანდას და ცრუ ინფორმაციას (ფეიკ ნიუსებს) უხნის გზას, რაც არსებული სიტუაციის, კიდევ უფრო დრამატიზების მიზეზი გახდეს.

კონფლიქტების გაშუქება, როგორც დისციპლინა, უმაღლესი სასწავლებლების უმრავლესობაში არ ისწავლება. ამაზე მოწმობს ჩვენს მიერ გამოკითხული ჟურნალისტების პასუხები. რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში, ჟურნალისტებსა და მედიაში დასაქმებულ ადამიანებს ვკითხეთ-თუ არა საშუალება უმაღლეს სასწავლებელში მიგელოთ კონფლიქტების გაშუქებასთან დაკავშირებული თეორიული/პრაქტიკული ცოდნა? გამოკითხული 122 ადამიანიდან, მხოლოდ 29-ს, ანუ რესპონდენტების 23.8%-ს ჰქონდა ამის საშუალება უმაღლეს სასწავლებლებში. 89 მათგანმა, ანუ 73%-მა კითხვაზე გვიპასუხა, რომ ამის საშუალება არ ჰქონდა, ხოლო განათლების ამ კუთხით მიღების საჭიროება ვერ დაინახა 4-მა ადამიანმა, რაც პროცენტებში 3.3 შეადგენს.

დიაგრამა #10

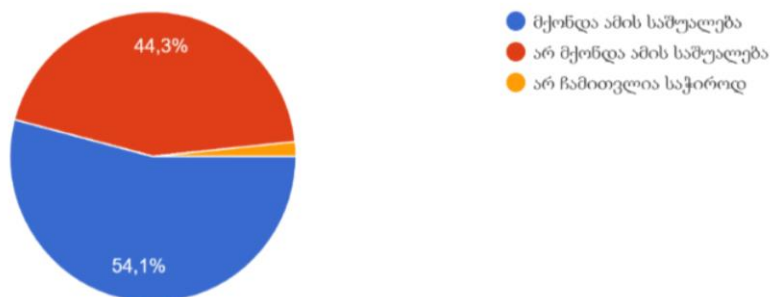
გქონდათ თუ არა საშუალება უმაღლეს სასწავლებელში მიგელოთ კონფლიქტების გაშუქებასთან დაკავშირებული თეორიული/პრაქტიკული ცოდნა?
122 პასუხი

გამოკითხვაში ასევე დავსვით კითხვა, თუ უმაღლეს სასწავლებელში არა, მიეცათ თუ არა მედია ორგანიზაციებში დასაქმებულებს ცოდნის გაღრმავების საშუალება სპეციალურ სემინარებსა და ტრენინგებზე. გამოკითხვაში მონაწილე მედიაში დასაქმებული პირების 44,3% პასუხობს, რომ ამის საშუალება არ ჰქონია, ტრენინგ/სემინარები ამ მიმართულებით გავლილი აქვს, ჩვენს მიერ გამოკითხული პირების 54,1%-ს. კითხვაზე უარყოფითი პასუხი გაგვცა 2,5%-მა, რომლებიც აფიქსირებენ, რომ არ ჩაუთვლიათ საჭიროდ.

დიაგრამა #11

გქონდათ თუ არა საშუალება მონაწილეობა მიგელოთ ტრენინგ/სემინარებში, რომელზეც კონფლიქტების გაშუქებასთან დაკავშირებულ თეორიულ/პრაქტიკულ ცოდნას მიიღებდით?
122 პასუხი

ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლევები აჩვენებს, რომ მედიის ფოკუსში და პრიორიტეტებში დღეისთვის არ არის კონფლიქტების გაშუქება. მიზეზები, რომელიც სახელდება ამ გარემოების საპირწონედ, ცხადყოფს, რომ ერთი მხრივ, მედიას არ აქვს კონფლიქტების თემა პრიორიტეტულ საკითხთა ნუსხაში შეყვანილი და მეორე მხრივ, მას არ ჰყოფნის კომპეტენცია მსგავსი თემატიკა გააშუქოს.

საერთაშორისო ურთიერთობათა სპეციალისტი შორენა ლორთქიფანიძე ფიქრობს, რომ ქართულ ჟურნალისტიკა დღეს სამშვიდობო როლს ვერ ასრულებს.

„მედია, მთავარი აქტორია. ის არ არის მხოლოდ მედიუმი საზოგადოებასა და პოლიტიკურ სისტემას შორის. ის თავისი როლით მკვიდრდება. ცოტა უფრო დიდი როლი აქვს დღეს მას. მედიამ ეს როლი მიისაკუთრა, თუ ასე გამოვიდა, თუ ასე უნდა იყოს, ეს სხვა საკითხია, მაგრამ ჩვენ ვხედავთ, რომ სამშვიდობო ჟურნალისტიკა და ჟურნალისტიკის როლი მშვიდობის მშენებლობაში, ამ როლს მედია ისე ვერ ასრულებს, როგორც თეორიაში წერია. ფაქტიურად, ძნელია ამ როლის შესრულება“.

შორენა ლორთქიფანიძე საკუთარი პოზიციის გასამყარებლად იოჰან გალტუნგის მაგალითს იშველიებს.

ნორვეგიელმა მათემატიკოსმა, სოციოლოგმა, პოლიტიკის მეცნიერმა, მშვიდობისა და კონფლიქტების კვლევის აკადემიური დისციპლინის დამფუძნებელმა იოჰან გალტუნდმა ტერმინი „ომის ჟურნალისტიკა“ პირველმა გამოიყენა. აკადემიური დისციპლინის შექმნა, მეორე მსოფლიო ომის დროს შექმნილმა მდგომარეობამ განაპირობა. გალტუნგის თეორიით, ჟურნალისტებს არსებითად გადამწყვეტი როლი აქვთ კონფლიქტის დროს. მათ შეუძლიათ როგორც სიტუაციის დამძიმება, ისე – სამშვიდობო პროცესების წარმოება.

საომარი ვითარების დროს, ომის გაშუქება განსაკუთრებულად რთულია. მით უფრო, თუ ჟურნალისტი კონფლიქტში ჩართული ქვეყნის წარმომადგენელია.

ნაშრომის კვლევებით დადასტურდა, რომ მედიის პასუხისმგებლობის ნაწილია, მნიშვნელოვანი როლი ითმამოს კონფლიქტების მშვიდობიანი მოგვარებისა და კონფლიქტის შედეგების შემსუბუქებაში.

კვლევამ აჩვენა და დადასტურდა ჰიპოთეზა, რომ კონფლიქტები, ოკუპირებულ ტერიტორიებზე არსებული ვითარება და დევნილთა საკითხები არ არის ქართული მედიის ფოკუსში. ამის რამდენიმე მიზეზი დასახელდა, მათ შორის გამოსარჩევია კომპეტენციის ნაკლებობა, მსგავსი თემების არარეიტინგულობა, რესპონდენტების ხელმისაწვდომობა და საზოგადოების დაკვეთა.

ჩვენი რეკომენდაციაა მედიასაშუალებებმა და უმაღლესმა სასწავლებლებმა, სათანადო ყურადღება დაუთმონ ჟურნალისტებისა და მომავალი ჟურნალისტების მომზადებას, კონფლიქტების გაშუქების მიმართულებით.

დასკვნა:

- 1) უმაღლესი სასწავლებლები ვერ უზრუნველყოფენ მომავალი ჟურნალისტებისთვის შესაბამისი განათლების მიცემას, რომელიც მათ

დაეხმარება, დასაქმების შემდეგ სიღრმისეულად გააშუქონ კონფლიქტების შედეგები და კონფლიქტების შედეგად დევნილი მოსახლეობის პრობლემები;

- 2) ქართულ მედიას არ გააჩნია პროფესიული უნარები და მზაობა, სიღრმისეულად გააშუქოს შეიარაღებული კონფლიქტები და მათი მოგვარების გზებზე იმსჯელოს. მედიაში დასაქმებული ადამიანების უმრავლესობაში, გამოცდილებასთან ერთად არ არსებობს დაინტერესება, ხშირად გააშუქონ კონფლიქტების შედეგად დაზარალებული მოსახლეობის სოციალური, ეკონომიკური და ფსიქოლოგიური პრობლემები;

რეკომენდაცია:

- 1) მედია, რომელიც მნიშვნელოვან როლს თამაშობს კონფლიქტების მოგვარებისა და მშვიდობის მშენებლობის საქმეში, საჭიროებს კვალიფიკაციის ამაღლებას. მედიასაშუალებებში გადაწყვეტილების მიმღებმა პირებმა უნდა გაიაზრონ, რამდენად მნიშვნელოვანია კონფლიქტების, ოკუპირებული ტერიტორიებისა და დევნილთა საკითხების სიღრმისეული გაშუქება.
- 2) უმაღლესმა სასწავლებლებმა უნდა უზრუნველყონ მომავალი ჟურნალისტების მომზადება, კონფლიქტების გაშუქების მიმართულებით, ხოლო უკვე დიპლომირებული ჟურნალისტებისთვის, საერთაშორისო და ადგილობრივმა პროფესულმა ორგანიზაციებმა უნდა უზრუნველყონ ტრენინგ-სემინარები, რომელზეც მედიის წარმომადგენლები, შესაბამის ცოდნას შეიძენენ;

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. კისინჯერი ჰენრი „დიპლომატია“, გამომცემლობა Simon and Schuster N.Y., 1995 წელი;
2. ტალბოტი სტროუბ, „რუსეთის ხელი“, გამომცემლობა Random House N.Y., 2002 წელი;

3. Weber T. Gandhian Philosophy, Conflict Resolution Theory and Practical Approaches to Negotiation, Journal of Peace Research, Vol. 38, No. 4 (Jul., 2001), pp. 493-513
4. სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახური, საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის ანგარიში 2021 წელი, <https://ssg.gov.ge/page/info/reports>
5. კონფლიქტის ახალი ფორმა – ჰიბრიდული ომი, <http://yata.ge/ge/?p=691>
6. კონფლიქტის გაშუქებისას საკუთარი როლის გაცნობიერებაა მთავარი“, ინტერვიუ ანდერსონ ჯანეტთან, <https://www.mediachecker.ge/ka/interviu/article/48393-janet-andersoni-konfliktis-gashuqebisas-sakuthari-rolis-gacnobierebaa-mthavari>
7. მშვიდობის გაშუქების ექვსი სავალდებულო წესი ჟურნალისტებისთვის, „ომისა და მშვიდობის გაშუქების ინსტიტუტი“ IWPR, <https://reporter.ge/wp-content/uploads/2014/08/IWPR-Guidlines-for-Peace-Reporting-6-Duties-GEO1.pdf>
8. ჭანკვეტაძე ნათია, ბურსულაია გურანდა, მურუსიძე ქეთევან, „მშვიდობის და კონფლიქტების სწავლება: საბაზისო სახელმძღვანელო“, ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის თბილისის ოფისი, 2020 წ;